

Säteilylähteiden käytöstä poistaminen: umpilähteet ja röntgenlaitteet

Teollisuuden ja tutkimuksen 15. säteilyturvallisuuspäivät

Esityksen sisältö

1. Mitä tarkoittaa käytöstä poistaminen?
2. Varautuminen
3. Milloin säteilylähde on syytä poistaa käytöstä?
4. Röntgenlaitteen poistaminen käytöstä
5. Umpilähteen poistaminen käytöstä
6. Jatkoaika yli 40 vuotta vanhalle umpilähteelle
7. Ilmoitukset STUKille

Mitä tarkoittaa käytöstä poistaminen?

- Säteilutoiminnassa käytöstä poistamisella tarkoitetaan
 - Säteilylähteen tai –laitteen toimittamista esimerkiksi valmistajalle, maahantuojalle, toimittajalle tai muulle toiminnanharjoittajalle
 - Säteilylaitteen romuttamista tai toimintakyvyttömäksi tekemistä
 - Säteilylähteen tai –laitteen poistamista turvallisuusluvasta.
- Säteilylähde tai –laite on poistettu käytöstä, kun se ei enää ole yrityksesi vastuulla.
- Säteilylähteen tai –laitteen irrottaminen käyttöpaikaltaan ja siirtäminen varastoon ei siis riitä!

Kaikki lähtee varautumisesta

- Toiminnanharjoittaja on velvollinen huolehtimaan käytössään olevien säteilylähteiden vaarattomaksi tekemisestä, joten käytöstä poistoa on hyvä suunnitella jo säteilylähdettä hankittaessa
- Säteilylähteet voivat olla käytössä vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Poistosuunnitelmaa voisi olla aiheellista tarkastella aika ajoin, ettei poistohetkellä eteen tule yllätyksiä.
 - Kuinka kauan säteilylähde tulee olemaan käytössä?
 - Voiko sen myydä käytön jälkeen eteenpäin?
 - Kenelle sen voi palauttaa, Suomeen, Eurooppaan vai jonnekin kauas?
 - Liittyykö kuljetukseen erityisiä vaatimuksia? Entä vientiin?
 - Voiko säteilylähteen heittää jätteeseen tai kierrättää? Voiko sen romuttaa?
 - Kuinka paljon työtä kaikki tämä vaatii ja mitä se maksaa?

Kaikki lähtee varautumisesta

- Valitettavan harva asia muuttuu nykymaailmassa ajan mittaan halvemmaksi tai helpommaksi.
- Viivyttely ja odottelu tässäkään asiassa ei siis kannata.

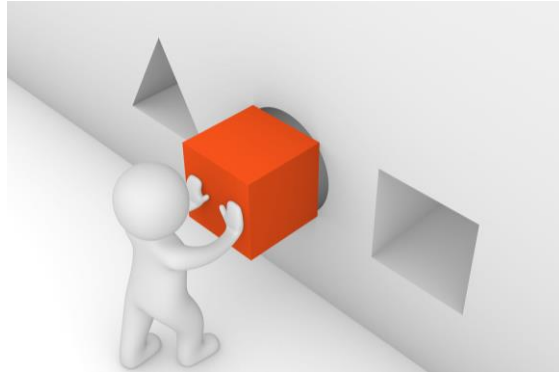

”Muutoksen maailmassa yksi asia on muuttumaton: taukoamaton muuttuminen.”

Milloin säteilylähde on syytä poistaa käytöstä?

- Jos säteilylähteelle ei ole enää tarvetta

- Jos säteilylähde ei enää sovellu tarkoitukseensa

- Jos säteilylähde ei enää toimi

- Kun umpilähde saavuttaa 40 vuoden iän

Röntgenlaitteen poistaminen käytöstä

Myy se!

- Mikäli röntgenlaite on yhä käyttökuntoinen, sen voi myydä jollekulle toiselle sitä tarvitsevalle.
- Muista varmistaa vastaanottajalta voimassa oleva turvallisuuslupa!

Palauta se!

- Röntgenlaitteen palauttamisesta voi tiedustella maahantuojaalta tai myyjältä.

Toimita se romutettavaksi!

- Isoimmat kierrätysalan yritykset romuttavat röntgenlaitteita luotettavasti ja huolehtivat materiaalien kierrätyksestä.
- Heiltä saat myös todistuksen romutuksesta.

Romuta se itse!

- Huolehdi, että laitteesta tulee toimintakyvyn ja säteilyvaaraa osoittavat merkit on poistettu.
- Varmista, ettei laitteessa ole muita vaarallisia aineita tai osia, kuten akkuja.

Umpilähteen poistaminen käytöstä

1. Palauttaminen valmistajalle tai toimittajalle ulkomaille

- Ensisijainen vaihtoehto, jos umpilähteelle ei ole enää käyttöä Suomessa
- Suomeen saa tuoda vain umpilähteitä, joiden valmistaja on kirjallisesti sitoutunut ottamaan umpilähteen vastaan sen käytön päätyttyä.
- Umpilähteiden valmistajat ottavat vastaan lähes kaiken ikäisiä valmistamiaan umpilähteitä kunhan niistä löytyy riittävät tiedot.

2. Toimittaminen muulle taholle ulkomaille

- Jos palauttaminen valmistajalle ei onnistu, on selvitettävä muita mahdollisuuksia umpilähteiden toimittamiseen ulkomaille.
- Joillekin umpilähteille voi löytyä ulkomailta vastaanottaja, joka ei ole umpilähteen alkuperäinen valmistaja. Nämä toimijat tyypillisesti kierrättävät tai uudelleen käyttävät säteilylähteitä.

Umpilähteen poistaminen käytöstä

3. Uudelleen käyttö Suomessa

- Mikäli umpilähde on edelleen alle 40 vuotta vanha, käyttökelpoinen ja sen dokumentit ovat kunnossa ja tallessa, se voidaan luovuttaa käyttöön toiselle toiminnanharjoittajalle, jolla on asianmukainen turvallisuuslupa.
- Umpilähteelle on tehtävä tarvittavat tiiviyskokeet ja muut laadunvarmistustoimenpiteet ennen luovutusta.

4. Vanhentaminen

- Mikäli umpilähteen sisältämän radioaktiivisen aineen puoliintumisaika on kohtuullisen lyhyt, myös vanhentaminen voi olla hyvä ratkaisu.
- Vanhentamisen kesto saa olla tapauksen mukaan enintään yksi tai kolme vuotta. Vanhentamisen kesto voi kuitenkin olla pidempi, jos se osoitetaan turvallisuusarviossa perustelluksi ja turvalliseksi.

Umpilähteen poistaminen käytöstä

5. Umpilähteen luovuttaminen valtion vastuulle

- Jos umpilähteelle ei ole enää käyttöä Suomessa, palauttaminen valmistajalle tai toimittaminen muulle taholle ulkomaille ei ole mahdollista eikä umpilähde sovellu vanhennettavaksi, on mahdollista luovuttaa se valtion vastuulle.
- Tällaisessa tilanteessa on tehtävä hakemus umpilähteen ottamisesta valtion vastuulle.
 - Hakemuksen tulee sisältää selvitys muista umpilähteen poistovaihtoehdoista ja siitä, miksi ne eivät ole mahdollisia.
 - STUK käsittelee hakemuksen ja tekee päätöksen, huolehtiiko valtio kyseisen umpilähteen vaarattomaksi tekemisestä. Päätös on maksullinen.
 - Mikäli valtio huolehtii umpilähteen vaarattomaksi tekemisestä, on toiminnanharjoittajan korvattava valtiolle jätteen vaarattomaksi tekemisestä aiheutuneet kulut.

Jatkoaika yli 40 vuotta vanhalle umpilähteelle

- Mikäli 40 vuotta vanhan umpilähteen poistaminen käytöstä tai korvaavan umpilähteen hankkiminen ei kohtuudella onnistu, voi umpilähteen käytölle hakea jatkoaikaa.
- Pääperiaate on, että yli 40 vuotta vanhat umpilähteet poistetaan käytöstä ja korvataan tarvittaessa uusilla.
- Jatkoaikaa tulee hakea **ennen** 40 vuoden määräajan täyttymistä tai jo myönnetyn jatkoajan päättymistä.
- Olethan siis selvillä vastuullasi olevien umpilähteiden iästä. **STUK ei voi käsitellä myöhässä tulleita hakemuksia!**
- Hakemuksessa tulee selvittää riittävällä tavalla
 - Syyt jatkoajan tarpeelle
 - Umpilähteen eheys ja turvallisuus ja niiden varmistaminen
 - Viimeisin tiiviyskoe ja sen tulokset
 - Haettavan jatkoajan pituus
- Lupaa umpilähteen jatkokäytölle voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Lopuksi

- Muista ilmoittaa STUKiin!
 - Säteilylähde poistetaan turvallisuusluvasta vasta kun siitä on ilmoitettu STUKille.
 - Turvallisuusluvassa olevien säteilylähteiden lukumäärä näkyy vuosilaskussa. Muista siis aina ilmoittaa poistetuista säteilylähteistä, jotta et maksa turhasta!
- Liitä ilmoitukseen mukaan:
 - **Vastaanottotodistus**, mikäli olet luovuttanut umpilähteen tai röntgenlaitteen myyjälle, valmistajalle, toiselle luvanhaltijalle tai radioaktiivisia jätteitä käsittelevälle yritykselle,
 - **Romutustodistus**, mikäli olet luovuttanut röntgenlaitteen romutettavaksi kierrätysalan yritykselle,
 - **Vapaamuotoinen selvitys laitteen romuttamisesta**, mikäli olet romuttanut sen itse.
- Ilmoituslomakkeet löytyvät tutusta paikasta: <https://www.stuk.fi/lomakkeet>

Kiitos!